

שם ה'

פרשת בא תשע"ג

305

1. י (א) בא אל פרעה. מקרא קצר הוא ומסר לטון, ואמרת אליו, דומה לזה (מקח כי י"ד) וישלח משה ומלכיים אל אדום כה אמר אחיך, שמסר האמירה חשד ליוה משה את הסלומים שיאמרו כן אל מלך אדום; ואשפר שהמכוון צמלת זה גם זיאת דברים (בעניינינו), כענין והנחת את הדברים אל האלהים, וכמו מסרו את ישראל והציאו אלי, וכענין עד בוא דבר מעמכם להביד לי, שהמכוון צכל אלה הנחת דברים (אייבערבענדע נאכריכט), ונלת זה כלן הוא פ מקור צמקום שם המקרה, ונלת כי הוא לציאור משפט הקודם, כמו וישמע אברהם כי נשנה אחיו, וידעתם כי אני ה' (דאס), וטעם המקרא זיאת דברים מהים לפרעה: כי אני הבהדתי. ר"ל הודע לפרעה, שכל המכות אשר כמשא כד יכדו על לבו אינם כ"א למען תהיינה לעיניכם אחרותי, ר"ל ראיות מופתיות המורות עלי ועל אחרות היותי והנהגתי, וטעם למען שחי, למען יתחזקו חןך אנשי חלני אחרות המורות עלי, על עולמותי ועל התנהגותי עם יושבי חבל, ולא זו בלבד שאנשי חלני המיים יצאו לידי הכרת האמתיות האלה, אצל יורישו ויודיעו יקורות האמתיות האלה גם לדורות אחרים, וזהו: (ב) ולמען תספר באוני בנך, דוגמת שאמר משה לפרעה צעור זאת העמדתך למען ספר שמי צכל הארץ, ואמרו עליו צמכילתח לא נסאר צהם עד אחי, פרעה נסאר ולא נענע צ"ס לקיים מאמר ספר שמי צכל הארץ, כי אלו נאכדו כולם צ"י שום שלישום מהם מי יודיע לשאר אחרות מעשי הגדול הנעשה צק"ס. הנה לפ"ז שני המקראות 16 אלה הם הודעה לפרעה מנשה; ואין טענה משאמר קרא קנא צלשון נסאר וקרא דנתתי צלשון נסא, כי כן דרך הכחוצים צהצנה מקומות, כמו ועשו להם זניות ואלהים אחר; ולרצונתי שנפרעה נחיים מאמר ספר שמי, מלת מספר כלן לנכח כראוי; וטעם כלל הודעה זו לפרעה, אחרי שידענו מן המקראות כי מנת צכרות לצבה היתה מיועדת ממנו ית' להוליא צה את ישראל לחירות, וכל המכות הקודמות לה לא צאו עליו כ"א להכירם ולהצילם לידעוהם האמתיות הסוללות, להורות צמליאת המהות כל ית', שמלכותו מושלת גם צארץ, והאדם מחוייב להכנע ולשמעו צקול דברי ה', ולפצה זו קרא הוא ית' את כל המכות האלה צשם אחרותי, ר"ל ראיות המורות עלי (אויף מין צעלישענדע צעווייאגרינדע) כמ"ס למעלה, ולפנות צנבל ההתלחות החמיל משה צדכרו אל פרעה ואמר שלח את צ"י ויעצדני כי אם תחן אמה לשלח הנני וגו', ומה טעה פרעה לחשוב כי כל עיקר המכוון צמכות חינו כ"א להוליא את צ"י נאלני, ואף שהוכיר לו משה צכל פעם גם המכוון האמתי מן המכה שהיא צהם להכירו ולהודיעו האמתיות צאמנות צורה עולם והנהגתו, צאמרו אליו למען מדע כי אני ה', כי אני ה' צקרצ הארץ, כי אין כמוני, צכל זאת טעם פרעה שאין זה עיקר המכוון, כ"א צשלחו את העם למפשי לצד הסיק לזון אלהים אף אם לא יודע האמתיות, לכן לזה הוא ית' שידיע משה לפרעה טעות מתשצתו צזה, ולהודיעו כי עיקר המכוון צמכות חינו להוליא צם את ישראל לחירות אצל להיותן אחרות ואלויות שייכרו וידעו כי יש אלהי צארץ וכדומה מאמתיות. זהו לדעתי המכוון צמקראות אלה.

1) הניח ויקרא

המידה כנגד מידה במכת חשך

"ויהי חשך אפלה שלשת ימים" וגו' (י, כב)
 פירש"י חשך של אופל שלא ראו איש את אחיו ג' ימים, ועוד שלשת ימים אחרים חשך מוכפל על זה שלא קמו איש מתחתיו, יושב אין יכול לעמוד ועומד אין יכול לישב, ולמה הביא עליהם חשך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת ומתו בשלשת ימי אפלה כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הם לוקים כמונו, ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם וכשיצאו והיו שואלים מהו והיו אומרים אין בידינו כלום אומר לו אני ראיתי בביתך ובמקום פלוני הוא.

2) אלו צ"ל היתה

הקשו המפרשים מדוע דווקא במכת חשך הקשה רש"י למה הביא עליהם חשך, ובשאר מכות לא שאל כלל למה הביא עליהם? (עי' בחי "תורת הדשן" על התורה).

נראה לבאר בזה, דהנה יש להתבונן מדוע שונה היתה מכת חושך מכל המכות, דכל המכות באו על המצרים בכל הז' ימים באותה צורה ללא שינויים, ואילו מכת חושך בג' ימים הראשונים היה חושך שלא ראו איש את אחיו, ובג' ימים הנוספים היה חושך מוכפל שלא קמו איש מתחתיו.

ונראה שמחמת קושיא זו הביא את הטעמים למכת חושך, דבזה תתיישב קושיא זו. דלטעם הראשון שלא יראו מצרים את מיתתם של רשעי ישראל, לזה די בג' ימים של חושך רגיל שלא יראו איש את אחיו, ואז לא יוכלו לראות את מתי ישראל, אמנם לטעם השני שיוכלו לחפש בבתי מצרים, לזה צריך חושך

1)

1 במדרש הגדול (י, כא) כתוב טעם אחר מדוע הביא הקב"ה על המצרים מכת חושך "אמרו כשהיה המצרי סועד בלילה היה מביא את ישראל ומושיבו כנגדו, ומדליק את הנר ומניחו על ראשו, ואומר לו ראה שלא תטה לכאן ולכאן, אם לאו אני מתיז את ראשך" עכ"ל.

30

ולדבריו הקושיא במקומה עומדת מדוע היתה החלוקה של גי ימים שלא ראו איש את אחיו, וגי ימים שלא קמו איש מתחתיו! ונראה לומר דכל המכות שהביא הקב"ה הם מידה כנגד מידה. כפי שהם צערו את בניי הקב"ה ציער אותם, והנה בזה שהביא המצרי את ישראל ומושיבו כנגדו בלילה כשהיה סועד ואומר לו שלא יטה ראשו לכאן ולכאן, עשה שני דברים: א. שלא נתן לו בלילה לראות את בני משפחתו. ב. שלא נתן לו לזוז ממקומו. לכן, הענישם מידה כנגד מידה גי ימים שלא ראו איש את אחיו, וגי ימים שלא קמו איש מתחתיו. 11

לית נהורא אלא מגו חשוכא

49
נתיב
ס"ב

1 וכך היתה גאולת מצרים, בבחי' חשוכא והדר נהורא, כדכ' כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים, חצות הלילה מורה על שיא החשכות, כמ"ש שבחציו הראשון של הלילה יש עוד מעט אור מהיום הקודם ובחציו השני מאיר כבר מהיום הבא, ואילו חצות הלילה הוא שיא החשכות ללא שום אור, והאתחלתא דגאולה של יצי"מ היתה כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים, שמתוך החשכות באה הנהורא.

1 כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים. יסוד הבריאה הוא באופן דתחלה חשוכא והדר נהורא, והנהורא דבתר חשוכא הוא נהורא גדול מאד, וכדאיתא בווה"ק (ת"ב קפד). לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. כל פרט מפרטי הבריאה ברא הקב"ה באופן זה, בבחי' ויהי ערב ויהי בוקר, וכמשאחז"ל ע"ז (שבח עז): כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא. וכן הוא בחיי האדם שמיד עם לידתו שולט בו הרע, כמו שהתורה אומרת כי יצר לב האדם רע מנעוריו, בתחלה חשוכא והדר נהורא. וכן הוא סדר חיי עם ישראל, כמו שמצינו בכרית בין הבתרים, כאשר נקבע יעודם של ישראל להיות עם הנבחר, אמר הקב"ה לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ולאחר מכן וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. עוד טרם היה לאברהם אבינו זרע כבר אמר לו הקב"ה ידע תדע וגו' שהתהוותם לעם הנבחר היא בסדר הזה דתחלה חשוכא והדר נהורא. וזה כל ענין גלות וגאולה, שישאל צריכים לעבור תחלה גלות ורק אח"כ באה הגאולה, כי אין בגאולה יכולה להיות מבלי שיקדם לה חושך הגלות, ודוקא לאחר שעוברים את חושך הגלות בתקפו או זוכים לגאולה הבאה לאחר מכן שהיא גאולה גדולה מאד.

2 והגאולה היתה ע"י מכת בכורות, שענינה כמ"ש מרן הס"ק מסלונים ז"ע דבכור היינו הדבר החביב ביותר לאדם, ובכלל ומת כל בכור מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה וכל בכור בהמה נכללים כל התענוגים מן אלו שיש להם חשיבות ועד הפחותים והירודים אשר כל בחי' הבכורה היו בגלות מצרים, והגאולה היתה ע"י מכת בכורות, שענינה כמאה"כ ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בבני ישראל, היינו לקדש את כל הבכורה להשי"ת, לא רק בסור מרע כי אם בעשה טוב להרים להשי"ת את כל ההנאות, ולהכניס לקדושה את התענוג החביב עליו ביותר. ועל זאת צייתה תורה ביצי"מ קדש לי כל בכור, שתקדש לי את כל הבכורה, לרומם את כל עניני התאוות והתענוגים ולהעלותם להשי"ת. לא די שיפרוש מבכור מצרים אלא קדש לי, בעשה טוב, זה תכלית הגאולה, שמשמעותה שיהודי שב ומתקרב להשי"ת. וכל זה בכלל נהורא דאתי מגו חשוכא, שלכך צריך לפני הגאולה להיות גלות והרע קודם לטוב, שזו התכלית שמתוך הגלות עצמה יצמיחו את הגאולה, ויהפכו לטוב את כל עניני הגלות והרע.

3 ועד"ז הם עניני הפגמים דאיתא מהאר"י הק' שכל הגלות והגרות הם בעון זרעך, הנה פגמים אלו הם הקשים ביותר לאדם לפרוש מהם, כמש"כ הרמב"ם (סוף הל' אי"ב) שאין לך בכל התורה כולה דבר קשה לפרוש ממנו כענינים אלו, וכל זאת כדי שיוכזו לנהורא הגדול הבא בתר חשוכא, כדכ' ואחרי

3/ זהו ענין חשוכא והדר נהורא, שאת החשוכא גופא מוסרים ומעלים להשי"ת, שאז הנהורא היא במדרגה נעלית מאד לאין ערוך. והכח לגאולת מצרים היה במורא גדול זו גילוי שכינה, כמו שביארנו שענינו כמאה"כ תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו 3/ יער, בעת תשת חשך כאשר יהודי שרוי בחושך ואינו רואה אור אלקות, מתגברים ביותר כל חיתו

3/ כן יצאו ברכוש גדול. הקב"ה נתן ליהודי כח שיוכל להתגבר על הפגמים הקשים האלו ולהשיג עי"ז נהורא גדול מאד, כי זהו הסדר שטבע הקב"ה בבריאה שבתחילה צריך להיות חשוכא והדר נהורא, מתחלה סור מרע ואח"כ עשה טוב, וככל שהסור מרע קשה לפרוש ממנו כן זוכים אח"כ לעשה טוב בדרגה נעלית מאד.

2

5) עם

יער, כל היצרים האפלים והתאוות הרעות. אך תזרח השמש יאספון, כאשר מאיר האור ליהודי ורואה אור אלקותו ית' רואה אז את אפסיותן של כל התאוות שאין בהן ממש והכל הבל.

תכלית עבודת ה' היא תשוכא והדר נהורא, מהחשוכא גופא לעשות נהורא, שאז הנהורא היא במדרגה אחרת לגמרי, וזה תכלית הגאולה, ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים, לאחר שמכה ומכלה את הרע, אז הקדשתי לי כל בכור בבני ישראל, לקדש את כל ההנאות להשי"ת.

6) ויזן ליה האלה

ואמרו חז"ל משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה, ואז לקחו בעשור לחודש שה לפסח ובטלו מה שעבדו ע"ז (ע"י בבי"ח טור או"ח סי ת"ל), וגם על פסוק (וארא ו,ט) "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה" דרשו חז"ל (במכילתא מס' דפסחא פרשה ה) שהיו אדוקים בע"ז. ויש להבין מה זה שזרקו כעת גלולי מצרים ושיקוציהם אחר שהיו משוקעים כל כך בעבודתם. נ"ל שהנה תכלית המכות היתה (וארא ח,ו) "למען תדע כי אין כה' אלקינו", (ח,יח) "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ", (ט,יד) "בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ", אבל לא היה המכוון רק למצרים, אלא ששימשו המכות ב' תפקידים - הכרת המצרים בהקב"ה וגם להעלות את ישראל מהטומאה על ידי הכרתם בהבורא ית"ש בבחינת (תהילים ס,ו) "נתת ליראיך נס להתנוסס", וע"י זזה"ק (ח"ב לו.) על פסוק (ישעיה יט,כב) "ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא" נגוף למצרים ורפוא לישראל, והעשר מכות ג' העלו את ישראל יי מעלות. ועל כן אף שלא הועילו המכות לפרעה ולמצרים, מ"מ נפתח לב ישראל קימעא קימעא עד שהיו מוכנים לקבל עול מלכות הקב"ה בשלימות ולהנתק מע"ז.

(יא, ח"י) ויצא מעם פרעה בחרי אף. ויאמר ה' אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים. ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה ויחזק ה' את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו. ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו' החדש הזה לכם ראש חדשים וגו' ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו'.

הנה פרשה קטנה זו של ב' פסוקים סתומה, מה זה שאמר להם הקב"ה עכשיו "לא ישמע אליכם פרעה", וגם צריך ביאור הלא כבר ידוע שמשה ואהרן עשו המופתים על פי צווי ה', וברש"י ומשה ואהרן עשו כבר כתב לנו זאת בכל המופתים ולא שנאה כאן אלא בשביל לסמכה לפרשה שלאחריה, ע"כ, ויש לבאר צורך הסמיכות.

הנה רבים מבני ישראל כל זמן היותם תחת יד פרעה עבדו ע"ז כמבואר במדרשים, עד שאמר להם משה "משכו וקחו לכם צאן"

וזאת ההקדמה לפרשת החודש הזה לכם, שנצטוו בראש חודש "בעשור לחודש הזה ויקחו להם שה לבית אבות" וכתוב (יב,כח) "ויילכו ויעשו בני ישראל" וברש"י הביא דברי המכילתא וכי כבר עשו והלא מראש חודש נאמר להם אלא מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו, פ"י שקבלו משכו ידיכם מע"ז ונחשב להם כאילו עשו. ובאו השני פסוקים כהקדמה, והיינו שכבר אמרתי לכם "לא ישמע אליכם פרעה" פ"י אבל ישראל ישמעו ויעלו מן הטומאה, "ומשה ואהרן עשו ונ"י ויחזק ה' את לב פרעה" פ"י אבל לבני

ישראל הועיל וזכו להיות מוכנים לקבל מצות הקב"ה, ועל כן נסמך "החדש הזה לכם וגו'" שהיא המצוה הראשונה לכלל ישראל.

3)

צו מצוה

שמרתם את המצות [יב יז]. פרש"י ר' יאשיה
אומר אל חזי קורא את המצות אלא
את המצות. אין שמטיק כדרך שאין מחמיצין

1 בעצמו אם לא עבר באיזו דבר, ויותר מזה צריך
כל בן הורה לקיים ביטול על עניני התענוגים
שבעולם אף באלו שאפשר לו להשיג בהיתר,
כנתנינו במדינתנו שהכל אפילו עניים אין רוצים
לותר על תענוגי העולם, אך מבקשים עצות
6 שיהיו בהכשר, כזה גזול את כל הזמן ואת כל
בריאות האדם, ולא שייך שיתגדל בתורה, ועובר
על קדושים תהיו לפירוש הרמב"ן [ר"פ
קדושים] שלא יהיה נבל ברשות התורה, אלא
צריך לבטל עניני התענוגים, היינו כדפירשתי
11 בחדושי [דברות משה] ריש פסחים [סי' א
ענף ב] לרש"י ורמב"ם שענין ביטול הוא שלא
איכפת לו כלום במה שיהיה עם החמץ כמו
שאינו חושש מה יהיה עם העפר, וזה נחשב
אינו ברשותו שלא עבר על כל יראה, כך יהיה
16 לבטלו על עניני התענוגים, שאף שלא אסר על
עצמו שאינו רוצה להיות גויר, ואם יודמן לו
יהנה, אבל לא יהוש ע"ו להשתדל ולהשיג זה,
כי לא איכפת לו כלל בהו, ולא ישתדל ע"ו
וזה יועיל שיוכל לעסוק בתורה כל ימיו ולהיות
ת"ח ויר"ש.

6 את המצה כך אין מחמיצין את המצה אלא אם
באה לידך עשה אותה מיד, מ"מ הוא גם לענין
מה שנאמר בקרא זה ממש דהוא לענין שמירה,
דאף שברור שאינו חמץ נמי אין יוצאין ידי
מצוה כשנודמן שלא נחמצו, כבצקות נכרים
שראינו שאינם חמץ שמוחר לאכול בפסח אבל
אין יוצאין ידי מצות מצה, כך הוא במצוות
11 שבנודמן המצה בלא כוונה ועשיה לא יצא,
דהוא מקור להא דמצוות צריכות כוונה דגם זה
עושה להחשיב כנעשה בכוונה ובמחשבה למצה
ולא שרק נודמן זה, ואף למ"ד א"צ כוונה צריך
לומר דגם הוא מצריך כוונה, מדחויגן שאם
16 נתכוין שלא לצאת אינו יוצא גם לדידה, וא"כ
גם הוא סובר דבלא כוונה אף שעשה המצה
אינו יוצא, אלא הוא סובר דכל אדם מצד שודאי
רוצה לקיים מצוות כהחזקה שכתב הרמב"ם
[ה' גירושין ספ"ב] בטעם כוספין עד שיאמר
רוצה אני, שלכן ברור אם היו שואלין אותו
21 אם רוצה בקיום המצה שיש בזה שנודמן לו,
היה אומר שרוצה, הוא נמילא כמחכיו. וממילא
ידעינן מהאי קרא שיותר ראוי שיצטרך לעמול
ולהתייגע במעשה מצוה, שלא יבוא בהודמנות,
26 אלא יבוא במעשה ויגיע כפיו, ואולי מכיון
שעוסק בתורה או במצוות אחרות לא איכפת לו
כל כך מה שבא לו בקלות, מאחר שאינו בטל
ממצוות, אבל לאנשים בטלים דדאי עדיף טובא
מה שצריך לעמול ולהתייגע במעשה המצוה,
31 כהילפותא מקרא דשמרתם דמצות שלא סגי
במה שנודמן שאינו חמץ אלא צריך שיהיה
בהשתדלות שלא תחמיץ.

8) יאמר לרש"י
כ"ב

1 כ מי שהדין נתון שכופין אותו לגרש את
אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל
מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני
ויכתוב הגט והוא גט כשר. וכן אם [7] הכהו
גוים ואמרו לו עשה מה שישאל אומריך לך
ולחצו אותו ישראל כיד הגוים עד שיגרש [8]
6 הרי זה כשר. ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל הדין נתון שיכתוב
הרי זה גט פסול : ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין
ביד ישראל. שאין אומריך אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו
מחוייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן אבל מ
7 שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה הוכה עד שעשה דבר שחייב
8 לעשותו או עד שנתחזק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא
9 אנוס עצמו בדעתו הרעה : לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה
להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו
הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו

וכיון שמדמיגן כל המצות לחמץ, יש לקיים
גם בעצמו בדיקה וביטול לענין קיום כל
36 המצוות ולמוד התורה, שלא יסמוך אף האדם
הגדול בתורה על עצמו שלא עבר שום חטא,
אלא יבדוק בכל יום ויום ולכה"פ בכל שבוע

יב.כג. ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על
המשקוף וכו' ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף.

דברי אליהו הביא זה מס' חמש ידות. והוא מרבי בנימין לוי, תלמיד
הנצי"ב, בדרוש א' לפר' בא. ברם, בעבודת הגרשוני על שה"ש ב, ג,
מתלמידו וכן אחיו של רבנו, הביא זאת בשם אחיו הנזר אליהו מעיר
חדש, ונראה שבספר חמש ידות החליף אליהו באליהו.

1 קשה, הלא בעל ההגדה כבר הדגיש דמכת בכורות היתה על-
ידי הקב"ה בעצמו, שנאמר ועברתי וכו' אני ולא מלאך וכו' ולא
שרף וכו' ולא שליח וכו' ולא אחר. א"כ איך אמר הכתוב "ולא
יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף", משחית מאי בעי התם,
הי"ל לכתוב וראה את הדם וכו' ופסח ה' על הפתח ולא ישחית.
6 ונראה דבאמת מכת בכורות היתה על-ידי הקב"ה בעצמו,
כדרךש בעל ההגדה, ומה שאמר הכתוב "ולא יתן המשחית
לבוא אל בתיכם", היינו אף מי שהגיע עתו למות בלא זה בשעת
מכת בכורות על-ידי המלאך המשחית, דהוא המלאך המות
הממונה להמית את כל מי שהגיע עתו למות, גם אותו לא יתן
1 לבוא אל בתיכם לנגוף באותו שעה, כדי שלא ליתן פתחון פה
להמצריים לומר דגם על בני ישראל עברה הגזירה.

9) יאמר

4

ס' (10) נ"א ס' (10) נ"א

...שיב (א) פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אימר יוה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלוהו תנו לנו כסף וזהב שנמלחם ממנו אמר נביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמון לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדין שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצדתכם נתנו לו רשות והלך חן עמון אמר להן מהיכן אתם מביאין ראייה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן כרדן ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נמועות וברתו ואותה שנה שביעית היתה י'

כ' ירוחם (N)

ונתנה לך (יג. יא.) וברש"י: תהא בעיניך כאלו נתנה לך בו ביום ואל תהי בעיניך כירושת אבות. נפלאים הדברים מאוד. הנה אמנם מצינו כדברים האלה בענין תורה, כן אמרו ז"ל שיהיו דברי תורה חרשים עליך כאלו היום נתנו (רש"י לקמן יט. א.) אבל מה זה ולמה זה כל ענין של כחדשים אצל ארץ ישראל? רואים אנו מכאן הארה חדשה בכלל הענין של כחדשים. וביאור נפלא בענין של ארץ ישראל.

לומדים תמיד הענין של "כל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים". שהוא רק מנקודת החיבובת, שדברי תורה יהיו עליך כל כך חביבים כדברים חדשים, ולא כדברים ישנים. אבל רש"י הלא מוסיף כאן שלא יהיו בעיניך כירושת אבות, הנה כי כן בארץ ישראל וכן בתורה הכוונה היא להודיע ולידע כי אין התורה ירושת אבות, כל יום ויום היא קבלה חדשה, היום הוא שמקבלה מהר סיני, האומנם כי משה הוא שהורידה את התורה לארץ, לולי משה בחירו, שעלה למרום ושבה שבי, לא היה לנו כלל יד ורגל לתורה, אבל בגלל משה ניתנה גם לנו, בגלל משה זכינו כי יכול נוכל גם אנחנו לקחת אותה, אבל קבלה חדשה היא לכל ישראל וישראל ולכל יום

ויום ולכל עסק ועסק בתורה, צריך אתה תמיד לעמוד תחת הר סיני, ולזכות בתורה.

וכן הוא ענין ארץ ישראל ומעלתה כי גדולה היא. ונתנה לך" כתיב, אינה כלל ירושת אבות, ודאי כי לולא האבות הק' לא היינו זוכים בארץ ישראל, מוחזקת היא לנו מאבותינו הק' כי יכול נוכל לקחת אותה, אבל ללקיחה אנו צריכים, אנחנו הצריכים לזכות בארץ ישראל, כל אחד מישראל צריך לזכות לארץ ישראל, זהו אשר דרשו במכילתא אמרו כאשר נשבע לך, דהיינו אשר נאמר (לעיל ה. ח) והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי, — שבועה מיוחדת לך, ולמה היה צריך הקב"ה לתת לנו שבועה מיוחדת, הלא כבר נשבע לאבותינו, אלא שכשם שהיה צריך לישבע לאבותינו, כי ארץ ישראל נתונה וקיימת להם, כן נשבע במיוחד לכלל ישראל על ארץ ישראל, נתונה היא להם במיוחד, לא כסתם ירושה בעלמא, כל אחד מישראל היושב בארץ, לזכות הארץ הוא צריך, אל תבא בארץ כאיש הבא "בארץ אבות", לנתינה חדשה הוא נצרך, וכמו שהאבות הק' לא בנקל זכו לארץ, כן אתה לא בנקל תקנה אותה, הרבה מעשים וזכותים צריכים לזכות בחלקה, והנדרים מבהילים ונפלאים.

(5)